

7. Розвиток гнучких навичок (soft skills) у студентів педагогічних спеціальностей

Вступ. У сучасній системі вищої освіти дедалі більшого значення набуває розвиток *soft skills* – комплексу гнучких особистісних, соціальних та емоційно-комунікативних навичок, які є критично важливими для ефективної професійної діяльності, соціальної адаптації та кар'єрного зростання майбутніх фахівців. Особливо актуальним це питання постає у підготовці студентів педагогічних спеціальностей, адже їхня майбутня професійна діяльність передбачає постійну міжособистісну взаємодію, вміння співпрацювати, знаходити компроміси, налагоджувати ефективну комунікацію та вирішувати конфліктні ситуації.

У науковій літературі та практиці освітнього процесу все частіше наголошується на необхідності використання інтерактивних методів навчання як дієвого інструменту для формування *soft skills*. До таких методів належать кооперативне навчання, тренінгові програми, елементи ситуативного моделювання, які сприяють створенню активного навчального середовища, розвитку критичного мислення, емпатії, емоційного інтелекту та здатності працювати в команді.

Водночас існують суттєві виклики, пов'язані з інтеграцією формування *soft skills* у традиційні освітні програми, серед яких – відсутність системного підходу, недостатня практична спрямованість навчання, а також складність об'єктивного оцінювання рівня розвитку цих навичок. У цьому контексті актуальним є всебічний аналіз теоретичних засад, педагогічного досвіду та емпіричних даних, що дозволяє виявити ефективні стратегії формування *soft skills* у здобувачів вищої освіти.

Стаття має на меті дослідити сучасні підходи до розвитку *soft skills* у студентів педагогічних спеціальностей, виокремити ефективні інтерактивні технології, а також проаналізувати потенційні труднощі, які супроводжують їх реалізацію у процесі фахової підготовки.

Виклад основного матеріалу. У сучасних умовах стрімкого розвитку суспільства та системи освіти змінюється уявлення про те, що означає бути успішним педагогом у професійній діяльності. Сьогодні вже недостатньо мати лише глибокі теоретичні знання та практичні навички. Від випускника закладу вищої освіти очікується значно більше – він повинен володіти інтегрованими прикладними та міждисциплінарними знаннями, демонструвати здатність до безперервного саморозвитку та самоосвіти, виявляти системне, критичне й стратегічне мислення. Також надзвичайно важливими стають комунікативні компетентності, навички ефективної взаємодії в команді, емоційний інтелект, гнучкість і здатність адаптуватися до змін. Усе це має поєднуватися з високим рівнем професійної підготовки студентів педагогічних спеціальностей, що забезпечує конкурентоспроможність молодого фахівця на ринку праці.

Однак на практиці випускники закладів вищої освіти не завжди відповідають сучасним вимогам ринку праці. Знання та професійні компетентності, хоча й залишаються важливими, вже не гарантують успішної реалізації в професійному середовищі. Все більшої актуальності набувають так звані універсальні або «м'які» навички – *soft skills*, які доповнюють фахову підготовку та значною мірою визначають ефективність діяльності фахівця.

Ці навички охоплюють широкий спектр особистісних і соціальних компетентностей, зокрема: здатність до конструктивного спілкування, ефективної командної роботи, вміння переконувати та аргументовано відстоювати позицію, навички вирішення конфліктів і складних ситуацій, прийняття обґрунтованих рішень, управління власним часом і ресурсами, а також вміння підтримувати мотивацію – як власну, так і колективу. Ці якості дозволяють не лише застосовувати професійні знання на практиці, а й адаптуватися до змін, розвиватися в умовах невизначеності та досягати високих результатів у будь-якій сфері діяльності.

У науковій літературі термін «*soft skills*» трактується як «гнучкі навички», що походить від англійських слів: «*soft*» – гнучкість, м'якість, здатність до адаптації; «*skills*» – уміння, навички, готовність ефективно діяти в умовах змін.

Таким чином, *soft skills* розглядаються як здатність особистості знаходити нестандартні рішення, адаптуватися до нових, непередбачуваних і складних ситуацій, зберігаючи ефективність і цілеспрямованість діяльності.

На відміну від них, *hard skills* – це вузькопрофесійні, технічні знання та вміння, яких здобувач освіти набуває під час навчання в закладі вищої освіти. Для студентів педагогічних спеціальностей *hard skills* охоплюють уміння реалізовувати методики навчання і виховання учнів, планувати й організовувати освітній процес, здійснювати педагогічне спостереження, створювати розвивальне освітнє середовище тощо.

Проте, враховуючи, що діяльність педагогів передбачає постійну взаємодію з учнями та їх батьками, лише наявності професійних знань і навичок виявляється недостатньо. Ефективне виконання професійних функцій вимагає високого рівня розвитку *soft skills*: уміння спілкуватися з дітьми, батьками та колегами, емоційного інтелекту, стресостійкості, гнучкості мислення, креативності, здатності до командної роботи, саморефлексії та емпатії. Саме ці якості забезпечують успішну педагогічну взаємодію, сприяють формуванню позитивного мікроклімату в дитячому колективі та забезпечують ефективність професійної діяльності в сучасних умовах.

У науковій літературі існують різні підходи до трактування змісту поняття «*soft skills*». Зокрема, вони розглядаються як сукупність «надпрофесійних» універсальних навичок працівника, які сприяють досягненню професійного успіху, при цьому не маючи прямого зв'язку з конкретною предметною галуззю. В іншому підході *soft skills* визначаються як система особистісних якостей і навичок, що не належать до вузько професійних, проте високо цінуються на ринку праці, забезпечуючи кар'єрне зростання та ефективність життєдіяльності загалом.

Дослідниця С. Наход розглядає поняття «*soft skills*» як соціологічний термін, що охоплює сукупність особистісних характеристик, які сприяють професійному зростанню та становленню індивіда в певній сфері діяльності. На її думку, ці навички формують основу соціальної компетентності працівника та

визначають його здатність ефективно функціонувати у професійному середовищі. До складу *soft skills*, згідно з підходом С. Наход, входять такі важливі якості, як креативність, здатність виходити за межі усталених шаблонів і подолання стереотипного мислення, уміння працювати в команді та вести її до досягнення спільної мети. Крім того, дослідниця акцентує увагу на важливості лідерських якостей, здатності брати на себе відповідальність, організовувати спільну діяльність та створювати сприятливий мікроклімат, який сприяє розвитку всього колективу [1, с. 39].

У дослідженнях К. Коваль представлено класифікацію *soft skills*, яка охоплює три основні групи навичок, що є ключовими для особистісного та професійного становлення фахівця.

1) *Індивідуальні якості особистості*, до яких належать: здатність до критичного мислення, уміння формувати позитивне мислення, умотивованість на досягнення цілей, орієнтація на кінцевий результат, цілеспрямованість і самодисципліна.

2) *Комунікаційні якості*, що включають здатність чітко, логічно та лаконічно формулювати власну думку, дотримуватися норм ввічливості та толерантності у спілкуванні, враховувати культурні та національні особливості співрозмовників, демонструвати емпатію та відкритість до діалогу.

3) *Управлінські якості*, серед яких: здатність ефективно працювати в команді та керувати нею, брати на себе відповідальність за прийняті рішення, стимулювати розвиток не лише власного професійного потенціалу, а й потенціалу колективу, створювати позитивне й підтримувальне робоче середовище, раціонально розпоряджатися часом і планувати власну діяльність [2, с. 27].

Відомий британський психолог Джон Равен характеризує *soft skills* як набір неспеціалізованих, універсальних навичок, які є ключовими для досягнення високої результативності в будь-якій сфері діяльності. За його словами, ці навички забезпечують продуктивність праці в умовах непередбачуваного, динамічного професійного середовища і мають наскрізний

характер — тобто не обмежуються жодною конкретною професією чи предметною областю. Це свого роду репертуар дій і інструментів, які дають змогу адаптуватися, приймати ефективні рішення, взаємодіяти з оточенням і досягати цілей в умовах постійних змін [3].

Американські дослідники Л. Х. Ліппман, Р. Рейберг, Р. Карні та К. А. Мур трактують *soft skills* як комплекс комунікативних і соціальних навичок, індивідуально-психологічних рис, особливостей світогляду, мислення, емоційного інтелекту та професійної ідентичності. На їхню думку, *soft skills* становлять той набір особистісних якостей і вмінь, який забезпечує людині здатність орієнтуватися в соціальному середовищі, ефективно взаємодіяти з іншими людьми та досягати професійних цілей.

Вчені підкреслюють, що *soft skills* мають бути тісно інтегрованими з *hard skills* — фаховими знаннями та технічними вміннями, — оскільки саме їх поєднання є запорукою успішності в сучасній професійній діяльності [4].

Беручи до уваги різноманітні наукові підходи до класифікації *soft skills*, виділимо ті групи навичок, які, на нашу думку, є ключовими для успішної професійної діяльності та особистісної самореалізації майбутніх учителів. Це, перш за все, індивідуально-особистісні якості — критичне мислення, креативність, мотивація, відповідальність і цілеспрямованість; комунікативні вміння — здатність ефективно та толерантно спілкуватися з учнями, колегами і батьками, враховуючи культурні особливості; соціальні навички — вміння працювати у команді, проявляти емпатію і підтримувати позитивний мікроклімат у педагогічному колективі; управлінсько-лідерські здібності — організація навчального процесу, прийняття обґрунтованих рішень, розвиток як власних компетенцій, так і потенціалу учнів та колег; а також емоційний інтелект — здатність до саморегуляції, адаптації в стресових ситуаціях та підтримки власної психологічної стійкості, що є невід’ємною частиною професійної діяльності сучасного вчителя.

1. *Індивідуально-особистісні якості.* Критичне мислення допомагає аналізувати навчальні ситуації, оцінювати потреби учнів і коригувати

педагогічні підходи. Креативність сприяє розробці нестандартних методик навчання, що підвищують інтерес і мотивацію учнів. Відповідальність та цілеспрямованість необхідні для планування уроків і досягнення навчальних цілей, а також для самовдосконалення і безперервного професійного розвитку.

2. *Комунікативні навички.* Вміння чітко, доступно і толерантно передавати інформацію є запорукою ефективного навчання. Учитель повинен вміти слухати, розуміти потреби та особливості учнів, встановлювати довірливі стосунки, враховуючи різні культурні та соціальні контексти. Успішна комунікація з колегами та батьками створює основу для спільної роботи на благо розвитку учнів.

3. *Соціальні навички.* Педагог часто працює в команді з іншими вчителями, адміністрацією, батьками, тому здатність до співпраці, емпатія та підтримка позитивного мікроклімату є надзвичайно важливими. Соціальні навички допомагають ефективно вирішувати конфлікти, мотивувати учнів до спільної роботи і сприяти формуванню дружньої атмосфери в класі.

4. *Управлінсько-лідерські здібності.* Учитель виконує роль організатора освітнього процесу – планує уроки, керує класом, приймає педагогічні рішення та контролює їх виконання. Лідерські навички допомагають вести учнів до поставлених цілей, стимулювати їх розвиток, а також підтримувати колег у професійному зростанні.

5. *Емоційний інтелект.* Здатність розпізнавати власні емоції та керувати ними, розуміти почуття інших а також дозволяє вчителю зберігати спокій у стресових ситуаціях, адекватно реагувати на поведінку учнів і підтримувати їх психологічне здоров'я. Емоційна стійкість і адаптивність сприяють професійному довголіттю і гармонійному середовищу в освітньому закладі.

Враховуючи різні наукові підходи до класифікації soft skills, можна визначити основні групи навичок, які є надзвичайно важливими для успішної професійної діяльності та особистісного розвитку майбутніх учителів. До того

ж, запропонувати конкретні практичні рекомендації щодо формування та вдосконалення цих навичок у процесі навчання у вищих навчальних закладах.

По-перше, до індивідуально-особистісних якостей належать критичне мислення, креативність, мотивація, відповідальність і цілеспрямованість. Для їх розвитку рекомендується впроваджувати курси з критичного мислення, проблемного навчання та аналізу кейсів із педагогічної практики. Також корисним є використання рефлексивних завдань і ведення портфоліо, що допомагають студентам усвідомити власні сильні сторони і визначити напрями розвитку. Важливо підтримувати мотивацію студентів через постановку чітких навчальних цілей та створення умов для самостійного планування професійного зростання.

По-друге, розвиток комунікативних навичок, які включають ефективне і толерантне спілкування, можливий через організацію тренінгів з міжособистісної комунікації, активного слухання і невербального спілкування. Студентам корисно брати участь у рольових іграх, дискусіях та дебатах, які допомагають відпрацьовувати навички аргументації і толерантного обговорення. Крім того, залучення до міжкультурних проектів та обмінів сприяє розумінню різних соціокультурних контекстів.

По-третє, соціальні навички, такі як вміння працювати в команді, емпатія та підтримка позитивного мікроклімату, розвиваються через створення навчальних груп для спільної роботи над проектами, що вимагають співпраці та вирішення конфліктів. Використання методів фасилітації допомагає формувати емпатію і підтримувати сприятливу атмосферу в колективі. Залучення лідерів громадських організацій і волонтерських рухів стимулює студентів брати участь у соціально важливих заходах.

По-четверте, управлінсько-лідерські здібності, необхідні для організації освітнього процесу та керівництва класом, можна формувати, даючи студентам можливість очолювати групові проекти, організовувати освітні заходи та проводити педагогічні майстер-класи. Вивчення основ тайм-менеджменту, планування і прийняття рішень варто здійснювати через інтерактивні кейси та

симуляції. Менторство з боку досвідчених педагогів також сприяє розвитку управлінських компетенцій.

Нарешті, розвиток емоційного інтелекту, який включає здатність розпізнавати і керувати власними емоціями, а також розуміти почуття інших, є важливою складовою професійної компетентності. Для цього у навчальний процес доцільно включати тренінги зі стрес-менеджменту, медитації та практики усвідомленості (mindfulness). Ведення щоденників емоцій і групові обговорення допомагають студентам підвищити самоусвідомлення. Також слід підтримувати доступ до психологічного консультування та коучингу.

Таким чином, комплексний підхід до розвитку soft skills у закладах вищої освіти є необхідною умовою для підготовки конкурентоспроможного педагога нового покоління. Упровадження інтерактивних освітніх технологій, практикоорієнтованого навчання та системного оцінювання гнучких навичок забезпечує не лише формування фахових компетентностей, а й розвиток емоційного інтелекту, комунікативності, здатності до командної роботи, адаптивності та стресостійкості. Такий підхід сприяє вихованню всебічно підготовлених, соціально зрілих і мобільних педагогів, здатних ефективно діяти в умовах освітніх змін, налагоджувати продуктивну взаємодію з учнями, батьками й колегами, а також вирішувати складні професійні ситуації в динамічному соціокультурному середовищі.

Досліджуючи особливості формування soft skills у студентів в освітньому процесі сучасних закладів вищої освіти, Олена та Олександр Кірдали акцентують увагу на ключових характеристиках цих навичок. Вони підкреслюють, що soft skills охоплюють компетентності, які сприяють самореалізації майбутніх фахівців і є індивідуалізованими за змістом, цілями, часовими рамками та особистісними особливостями. Це складний багатовимірний соціокультурний і педагогічний феномен, який формується і забезпечується цілісністю освіти та особистим досвідом кожної людини. Soft skills складаються з комплексу компетентностей, якостей, умінь, здібностей і процесів, що дають змогу успішно працювати в умовах швидких змін та

невизначеності. Водночас вони підвищують здатність здобувачів вищої освіти адаптуватися до трансформацій у професійній діяльності та житті загалом [5].

Виходячи з цього, можна однозначно визначити soft skills як ключові надпрофесійні навички, розвиток яких має стати пріоритетом у системі вищої освіти. Експерти наголошують на необхідності формування у закладах вищої освіти чіткої, послідовної та цілісної стратегії розвитку цих «м'яких» навичок у студентів. Такий підхід забезпечить не лише підвищення їхньої конкурентоспроможності на ринку праці, а й сприятиме ефективній адаптації до динамічних змін у професійній сфері та особистому житті.

У своїй науковій праці дослідники пропонують широкий спектр ефективних методів навчання, які доцільно використовувати як у аудиторній, так і в позааудиторній роботі сучасних закладів вищої освіти. Ці методи можуть слугувати важливими методичними орієнтирами для вдосконалення освітнього процесу та розвитку м'яких навичок студентів педагогічних спеціальностей. Зокрема, серед рекомендованих підходів — рольові та ділові ігри, робота в малих групах, творчі вправи, створення проблемних ситуацій, метод проєктів, моделювання різних ситуацій, кейс-метод, дослідницька діяльність, дебати, мозковий штурм та інші інтерактивні форми навчання [5].

Використання таких методів сприяє активному залученню студентів до навчального процесу, розвитку їх soft skills та підготовці до реальних професійних викликів.

Олена Башкір у своїй ґрунтовній праці проводить детальний аналіз та узагальнення інтерактивних методів навчання, які ефективно сприяють розвитку soft skills у процесі здобуття освіти. Вона особливо виокремлює такі ділові та рольові ігри, як «Компетентність», «Тендер», «ПОПС-формула», «Шість капелюхів мислення», «Світове кафе» та «Кейс-метод» [6]. За переконанням авторки, ці методи є особливо цінними для формування м'яких навичок, оскільки ділова гра імітує реальні професійні ситуації, створюючи проблемні контексти та пропонуючи студентам різні варіанти їх розв'язання.

Такий підхід максимально наближає навчальний процес до практичної діяльності, що значно підвищує ефективність засвоєння soft skills.

Окрім цього, у своїй науковій праці дослідниця також детально розглядає широкий спектр методів кооперативного навчання, серед яких – «Робота в парах», «Ротаційні (змінювані) трійки», «Два – чотири – всім разом», «Карусель», «Робота в малих групах», «Акваріум», «Кути», «Думай – Працюй у парі – Ділись», «Формулою – Ділись – Слухай – Створюй», «Кажі та переключайся», «Складна картинка». Ці методи сприяють активній взаємодії студентів, розвитку їхніх комунікативних навичок, вмінню працювати в команді та ефективному обміну ідеями, що є надзвичайно важливим для формування soft skills у сучасному освітньому процесі.

Особливу увагу акцентує К. Коваль на важливості позааудиторної роботи, який підкреслює, що формування soft skills значною мірою відбувається саме через активну участь студентів у різноманітних секціях, гуртках, спілках, громадських організаціях, наукових товариствах та студентському самоврядуванні. Залучення до таких студентських і молодіжних ініціатив сприяє не лише вдосконаленню комунікативних навичок, а й розвитку здатності брати на себе відповідальність за прийняті рішення, що є невід’ємною складовою ефективної професійної діяльності [2].

Тренінгові програми також є дієвим інструментом для розвитку soft skills. Зокрема, І. Ткачук та Н. Сосновенко розробили тренінгову програму під назвою «Шлях до порозуміння», яка спрямована на формування у студентської молоді навичок ефективної комунікації, конструктивного вирішення конфліктів та миротворчих компетенцій. Такий підхід дозволяє не лише покращити міжособистісні взаємодії, а й сприяє створенню гармонійного навчального та соціального середовища [7].

У зарубіжній освітній практиці емоційні та комунікативні якості традиційно розглядаються як складова частина soft skills, які доповнюють hard skills – технічні та професійні навички. Формування hard skills зазвичай забезпечується через спеціалізовані навчальні дисципліни, і ці навички мають

значну «критичність» у короткостроковій перспективі. Вони розвиваються швидше, потребують менших зусиль та гарантують позитивний результат за умови базової мотивації та здатності студента до навчання. Крім того, *hard skills* практично не піддаються втраті або регресу з часом. Натомість *soft skills* найчастіше розвиваються стихійно, їх формування відбувається повільніше, вимагає значно більше зусиль, а досягнення необхідного рівня не завжди є гарантованим. В окремих специфічних умовах ці навички можуть навіть зазнавати зворотного розвитку або занепаду, що робить їх підтримку та розвиток особливо важливими для професійного зростання.

Як свідчить аналіз сучасного досвіду, у практиці підготовки майбутніх фахівців виокремлюють два основні підходи до формування *soft skills*. Перший підхід передбачає безпосереднє навчання цим навичкам через впровадження окремих навчальних дисциплін або спеціалізованих тренінгових курсів у межах варіативного компонента навчального плану. Ці курси орієнтовані на цілеспрямований розвиток окремих груп навичок, таких як комунікативна компетентність, навички критичного мислення, лідерство, робота в команді тощо.

Другий підхід базується на інтеграції формування *soft skills* у зміст основних фахових дисциплін. У цьому випадку розвиток соціальних та емоційно-вольових компетентностей відбувається опосередковано – через активні, інтерактивні та практико-орієнтовані методи навчання. До таких методів належать проєктна діяльність, кейс-методи, рольові ігри, дебати, робота в малих групах, що дозволяють створювати умови для міжособистісної взаємодії та стимулюють саморефлексію. Водночас у процесі позааудиторної виховної роботи, участі в студентському самоврядуванні, волонтерських ініціативах та інших формах неформальної освіти також відбувається важливе доповнення до формування *soft skills*.

Комплексне поєднання цих підходів дає змогу створити ефективне освітнє середовище, у якому студенти можуть розвивати свій особистісний

потенціал, здобувати досвід взаємодії в різних соціальних контекстах і формувати навички, необхідні для успішної професійної реалізації.

У цьому контексті постають важливі питання не лише щодо того, які саме soft skills є найбільш релевантними для майбутніх педагогів, а й як саме ефективно їх викладати, інтегрувати у зміст освіти та створювати відповідні умови для їхнього засвоєння. Особливої актуальності набуває також проблема розробки дієвих методів оцінювання сформованості цих навичок, які б дозволяли не лише фіксувати результат, а й надавати студентам зворотний зв'язок для подальшого розвитку.

На основі ґрунтовного аналізу наукової літератури, сучасних освітніх практик, а також результатів опитування серед студентів, викладачів і представників роботодавців, нами здійснено комплексне дослідження стану розвитку soft skills у студентів педагогічних спеціальностей. Зібрані дані дозволяють не лише окреслити поточний рівень сформованості ключових соціальних і комунікативних компетентностей, а й визначити ефективні підходи до їх удосконалення в межах фахової підготовки.

За результатами досліджень, недостатня увага до розвитку soft skills у закладах вищої освіти зумовлена кількома факторами. По-перше, існує мовчазний інтерес до проблеми формування у студентів особистісних установок, які визнають важливість розвитку soft skills. По-друге, характер розвитку soft skills має комплексний характер, що ускладнюється слабким зв'язком як вертикальним, так і горизонтальним між різними складовими професійної підготовки, такими як цілі, зміст, методи, технології, прийоми, засоби і форми навчання. По-третє, відзначається низька диверсифікація дисциплін, їхня надмірна теоретизація та недостатній зв'язок із практичною діяльністю. Крім того, можливості для практичного застосування різних soft skills обмежені через недостатній зв'язок між теоретичною та практичною педагогічною підготовкою. Також існує недостатня увага до міжпредметних зв'язків, використання сучасних освітніх технологій і інтерактивних форм навчання та виховання. Особливу складність становить діагностика рівня

розвитку soft skills, через що їхній розвиток часто залишається без адекватної оцінки. Нарешті, недостатня гнучкість і мобільність в організації процесу формування soft skills ускладнює швидке реагування на актуальні запити освітньої практики.

У науковій літературі підкреслюється важливість практичного досвіду у формуванні soft skills в умовах закладу вищої освіти. Так, Н. Коляда та О. Кравченко зазначають, що ефективне опанування м'яких навичок потребує створення освітнього середовища, орієнтованого на активну взаємодію студентів, розвиток їхньої креативності, комунікативності та критичного мислення, що, у свою чергу, підвищує рівень їхньої готовності до професійної діяльності в сучасних умовах швидких змін і високих вимог ринку праці [8].

Для формування ключових компетентностей необхідно використовувати такі методи навчання, які сприяють активній участі майбутніх педагогів у освітньому процесі. Йдеться про залучення до діалогу, обговорень, спільного прийняття рішень, формування та аргументованого відстоювання власної позиції. Найбільш ефективними у цьому контексті є саме інтерактивні методи навчання, які забезпечують динамічну взаємодію між усіма учасниками освітнього процесу.

На думку О. Пометун, сутність інтерактивного навчання полягає у створенні таких педагогічних умов, за яких усі учасники освітнього процесу беруть активну, рівноправну та цілеспрямовану участь у взаємодії. Такий підхід сприяє переходу від традиційної авторитарної моделі викладання до демократичної, яка орієнтована на особистість здобувача освіти. У центрі навчального процесу перебуває вже не викладач як носій знань, а студент, який набуває знань, умінь та навичок у процесі активної співпраці, обміну досвідом, розвитку критичного мислення та комунікативних компетенцій. Подібна організація освітнього середовища створює сприятливі умови для формування ключових soft skills, що є необхідними для майбутньої професійної діяльності вчителя [9].

Інтерактивне навчання передбачає не лише передачу знань від викладача до студента, а й створення умов для «співнавчання», де кожен має можливість бути активним учасником, а не пасивним слухачем. Так, дослідники Кобернік О. М. і Терещук Г. В. трактують інтерактивне навчання як діалогову форму, підкреслюючи, що поняття «інтерактивність» означає здатність особистості вступати у взаємодію – як з іншими людьми, так і з технічними засобами (наприклад, комп'ютером) [10].

Завдяки інтерактивним підходам розвиваються важливі особистісні та професійні якості: комунікативні навички, здатність працювати в команді, уміння співпрацювати, долати конфлікти, формулювати власну точку зору й досягати спільного результату. Таке навчання готує здобувачів вищої освіти до ефективної діяльності в сучасному суспільстві, де цінується не лише фахова компетентність, а й соціальна мобільність, ініціативність і відповідальність.

Розглянемо можливості розвитку soft skills у процесі здобуття освіти студентів педагогічних спеціальностей.

До першої групи інтерактивних технологій належать технології кооперативного (або кооперованого) навчання, основною метою яких є організація спільної діяльності учасників освітнього процесу для досягнення загальних результатів. У такому форматі навчання здобувачі освіти не лише прагнуть особистого успіху, а й активно сприяють досягненню позитивних результатів усіма членами своєї групи.

Кооперативне навчання відрізняється від традиційного колективного тим, що передбачає роботу в невеликих групах або парах, що дозволяє забезпечити глибшу взаємодію між учасниками та підвищити ефективність освітнього процесу. Його суть полягає у поєднанні інструктажу викладача із самостійною роботою студентів у групах. Кожен член групи виконує завдання доти, доки всі учасники не досягнуть успішного результату, що стимулює взаємодопомогу, взаємоконтроль і відповідальність за спільний результат.

Однією з ключових складових кооперативного навчання є етап обговорення результатів роботи в парах або групах. Під час цього обговорення

аналізується процес співпраці, визначаються труднощі та шляхи підвищення ефективності командної роботи.

Завдяки такому підходу студенти розвивають низку важливих соціальних і професійних навичок: здатність до ефективної комунікації, вміння керувати командною діяльністю, приймати узгоджені рішення, будувати довіру між учасниками, конструктивно вирішувати конфлікти та знаходити компроміси. Кооперативне навчання не лише сприяє глибшому засвоєнню знань, а й формує компетентності, необхідні для успішної професійної реалізації в умовах сучасного світу.

До другої групи інтерактивних технологій відносяться колективно-групові технології навчання, які ґрунтуються на одночасній спільній діяльності всіх учасників навчальної групи. Їхньою особливістю є організація освітнього процесу таким чином, що всі здобувачі освіти залучені до вирішення спільного завдання або участі в колективній формі роботи.

Формат колективно-групового навчання дозволяє створити ситуацію спільної взаємодії, де кожен учасник вносить свій внесок у досягнення загальної мети. Така форма роботи сприяє посиленню командного духу, підвищенню рівня згуртованості колективу, формуванню відчуття спільної відповідальності та взаємопідтримки.

Залежно від цілей заняття, змісту навчального матеріалу та рівня підготовленості здобувачів освіти, колективно-групові технології можуть мати різні форми реалізації: спільне обговорення проблемних питань, колективне розв'язання навчальних задач, рольові ігри, мозкові штурми, проєктна діяльність тощо. У таких видах діяльності важливим є не лише кінцевий результат, а й процес взаємодії, обміну ідеями, пошуку узгоджених рішень.

Таким чином, колективно-групові технології навчання сприяють розвитку критичного мислення, уміння аргументовано викладати свої думки, слухати інших, працювати у великій команді та приймати спільні рішення, що є важливими складовими сучасної освітньої та професійної компетентності.

До третьої групи інтерактивних технологій належать технології ситуативного моделювання, які передбачають побудову навчального процесу на основі створення умов, максимально наближених до реальних або уявних життєвих ситуацій. Основним інструментом тут виступає ігрове моделювання, що дозволяє занурити здобувачів освіти у певну рольову або проблемну ситуацію, пов'язану з темою навчання.

Ситуативне моделювання, зокрема навчальні ігри, відіграє важливу роль у формуванні емоційно забарвленого, практико-орієнтованого досвіду. Такий підхід має на меті досягнення кількох важливих освітніх цілей: по-перше, він сприяє емоційній розрядці, контролю над власними емоціями й формуванню емоційного інтелекту; по-друге, надає студентам можливість для особистісного самовизначення та прояву ініціативи; по-третє, стимулює розвиток творчої уяви й креативного мислення.

Крім того, ігрові ситуації сприяють соціалізації здобувачів освіти: вони вчаться співпрацювати, домовлятися, координувати дії в команді, висловлювати та аргументувати власну точку зору. Завдяки активній участі у смислово насиченому ігровому процесі, студенти не тільки засвоюють навчальний матеріал, а й розвивають важливі особистісні якості, які необхідні для ефективної взаємодії в реальному соціальному середовищі.

Таким чином, технології ситуативного моделювання дозволяють поєднати навчання з елементами гри, що робить освітній процес більш динамічним, цікавим та ефективним.

Висновки. Розвиток soft skills у студентів педагогічних спеціальностей є невід'ємною складовою їхньої професійної підготовки, що визначає успішність майбутньої діяльності в умовах сучасного соціально-освітнього середовища. Аналіз наукових досліджень та практичних підходів свідчить про ефективність інтерактивних технологій навчання – кооперативного, колективно-групового та ситуативного моделювання – у формуванні комунікативних, командних, аналітичних і креативних навичок студентів.

Водночас, існує низка проблем, які ускладнюють системне впровадження розвитку soft skills у вищій освіті: недостатня увага до міжпредметних зв'язків, недостатня інтеграція теорії та практики, обмежені можливості для позааудиторної діяльності та складності з діагностикою рівня цих навичок. Для подолання цих викликів необхідно впроваджувати комплексні підходи, які поєднують формальне навчання, позанавчальну активність і тренінгові програми.

Підвищення якості підготовки майбутніх педагогів можливе через розвиток інтерактивних форм навчання, які стимулюють активну участь студентів у освітньому процесі, сприяють формуванню відповідальності, ініціативності та здатності до ефективної взаємодії. Це, у свою чергу, забезпечить конкурентоспроможність випускників на ринку праці та їхню здатність до професійного зростання в умовах динамічних змін.

Список використаних джерел:

1. Наход С. А. Значущість «soft skills» для професійного становлення майбутніх фахівців соціономічних професій. Науковий часопис національного педагогічного університету імені М. Драгоманова. 2018. С. 39.
2. Коваль К. О. Розвиток «soft skills» у студентів – один з важливих чинників працевлаштування. *Вісник Вінницького політехнічного інституту*. 2015. № 2. С. 162-167.
3. Raven J. Competence in Modern Society. Identification, development and implementation Publisher: H. K. Lewis, 1984. 251 p.
4. Lippman L. H., Ryberg R., Carney R., Moore K. A. (2015). Workforce connections: key «soft skills» that foster youth workforce success: toward a consensus across fields. USAID. 57 p.
5. Кірдан О., Кірдан О. Формування soft skills здобувачів вищої освіти в освітньому процесі закладу вищої освіти. *Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи*. 2021. Вип 2(6). С. 152–160.

6. Башкір О. Інтерактивні методи формування soft skills майбутніх фахівців. *Наукові інновації та передові технології*. 2022. №1(3). С. 216–224. URL: <https://www.academia.edu/> (дата звернення: 28.07.2023).
7. Сосновенко Н., Ткачук І. Розвиток soft skills у студентів коледжів. *Професійна освіта*. 2019. № 3 (84). С. 16–18. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/717748/1/>
8. Коляда Н., Кравченко О. Практичний досвід формування «soft-skills» в умовах
9. закладу вищої освіти. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2020. № 3 (27). С.137–145.
10. Пометун О., Пироженко Л. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: науково-методичний посібник. Київ: «Видавництво А. С. К.», 2004. 192 с.
11. Кобернік О. М., Терещук Г. В. Інноваційні педагогічні технології у трудовому навчанні: навч.-метод. посіб. Умань: Сочінський, 2008. 144 с.